

мислення; потребує використання проблемних методів навчання та інтерактивних занять, а також орієнтує на письмове викладання розв'язків задач та організацію осмислення цих розв'язків. А це означає, що наслідком навчання географії через критичне мислення виступають особистісні зміни учнів та студентів, тобто їхній розвиток: вони перебудовують свій досвід, здобувають нові знання та способи розв'язування проблемних задач.

Критичне мислення – це мислення, що характеризується самовдосконаленням. Такий тип мислення є науковим за своєю суттю. Саме наукове мислення, яке постійно вдосконалюється, забезпечує науково-технічний та суспільний прогрес у т.ч. й у царині географії. Підтвердженням цього є рішення Давоського форуму 2016 року, котрий вирішив, що критичне мислення стане однією з найнеобхідніших навичок для успішного майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Блум Б. Таксономия образовательных целей: сфера познания [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/Blooms_Taxonomy
2. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2012. 464 с.
3. Словарь практического психолога / Сост. С. Ю. Головин. Минск: Харвест, 1997. 800 с.
4. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: В 2-х тт. Пер. з рос. (Редкол.: В. М. Столетов (голова) та ін. К.: Рад. школа, 1983.
5. Stancato F. Academic Freedom and the teaching of Critical Thinking // College Student Journal. September, 2000. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://www.questia.com/library/journal/tch>

ТРАДИЦІЙНІ ТА НОВІ ОДНОДЕННІ ЕКСКУРСІЙНІ МАРШРУТИ (ТУРИ) В МЕЖАХ ПУТИВЛЬСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО КЛАСТЕРА

Горбовцов Г.М.¹, Корнус А.О.², Тупик С.В.³, Фурсєєв О.В.²

¹ Відділ культури, туризму та охорони культурної спадщини Новослобідської ОТГ

² Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

³ Державний історико-культурний заповідник у м. Путивлі

Туристичний кластер ми розуміємо як поєднання туристичних ресурсів та підприємств, сконцентрованих на певній території, які забезпечують доступ до цих ресурсів, спеціалізуються на туристській інфраструктурі, здійснюють інформаційну, маркетингову рекламну та іншу туристичну діяльність. Путивльський туристичний кластер складається із двох субкластерів: Путивльсько-Спадщанського і Новослобідського [1]. Зважаючи на високу насиченість території екскурсійними об'єктами, одноденним туром доцільно охопити лише один із субкластерів. У межах Путивльсько-Спадщанського

туристичного субкластера, нами розроблено 3 маршрути, що відповідають вимогам одноденного туру.

1-й маршрут – «Архітектурно-релігійний», знаходиться повністю в межах м. Путивля (рис. 1). Розпочинається від місцевої автостанції й далі проходить вул. Путивльською до Спасо-Преображенського собору та Свято-Духівського монастиря, де поруч знаходиться будівля ремісничого училища. Далі, прямуючи вулицями Маклакова і Шевченка, туристи пішою дорогою дістаються церкви Миколи Козацького. За сто метрів від неї знаходиться ще одна старовинна будівля – будинок графа Головіна, збудований в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. (точна дата не встановлена), після огляду якого туристи прямують до Путивльського краєзнавчого музею.

По завершенню оглядин музею, туристи рухаються на південь, до р. Сейм (при цьому можна зробити перерву на обід). Впродовж цієї частини маршруту екскурсанти оглядають залишки колишніх міських лазень і дитинець давньоруського Путивля – Городок, з пам'ятником Ярославні, встановлений у 1983 р. (скульптор В. Клоков, архітектор С. Миргородський). Також тут археологи знайшли залишки фундаменту і стін давньоруського храму ХІІ-ХІІІ століть. На цеглі храму збереглися клейма княжих цегляних майстерень у вигляді тризубів і двозубця – родових знаків княжої династії Рюриковичів.

Ця унікальна археологічна пам'ятка сьогодні засипана землею. Якщо вдасться музеєфікувати залишки храму, це дозволить відвідувачам оглядати залишки церкви давньоруського часу. Також тут розкопано кілька жител давньоруського і пізньосередньовічного періодів, зокрема, майстерня ремісника, житло художника т.п., які, без сумніву, в майбутньому стануть цікавими об'єктами туристичного показу.

Далі маршрут проходить стежкою вздовж русла Сейму, і підходить до мурів Молченського монастиря, де у багатьох місцях збереглася автентична цегляна кладка. Відвідування монастиря є кульмінацією усього маршруту. Після оглядин території та храмів монастиря, маршрут продовжується в напрямку готелю «Монастирський» або автостанції (у залежності від подальших планів туристів).

Уже наприкінці маршруту туристи мають можливість оглянути історичну забудову центру міста, що збереглася тільки фрагментарно, і складається з 4-5 старовинних будівель, зблокованих по одній стороні центрального кварталу біля міського ринку. Серед архітектурних будівель центру передусім слід відзначити торгові ряди купців Пономарьових (кінець ХІХ ст.) та магазин купця О. Брянцева (1910 р.), що є пам'ятками архітектури місцевого значення.

Рис. 1. Схеми екскурсійних маршрутів по території м. Путивля

2-й маршрут – «Музейний», проходить як музеями, розташованими в межах м. Путивля, так і у Спадщанському лісі, що знаходиться на відстані 12 км. Відтак цей маршрут доцільно роботи автобусно-пішохідним або велосипедним. Починається він з відвідування Путивльського краєзнавчого музею, який має цінні зібрання експонатів з археології та етнографії, нумізматичні колекції, зібрання зброї, меблів, колекції книг, фотографій, документів, географічних карт і планів, зразків образотворчого та прикладного мистецтва. До речі, Путивльський краєзнавчий музей є найстарішим на Сумщині – він заснований у 1919 р. Оглянувши експозиції музею, туристи можуть відвідати розташований поруч офіс Державного історико-культурного заповідника у м. Путивлі, де є можливість ознайомитися із структурою та особливостями організації роботи цього закладу.

Далі, подорожуючи вул. Крелевецькою, туристи переходять до музею С.В. Руднева, що знаходиться у Путивльському педагогічному коледжі і має статус «народного» (рис. 2).

Рис. 2. У музеї С.В. Руднева

Оглянувши музей, туристи переходять із Путивльського педагогічного коледжу до розташованої неподалік Путивльської ЗОШ №1, де знаходиться інший музей – Радика Руднева, – сина комісара партизанського з'єднання С. В. Руднева, також партизана. Цей музей було засновано у 1974 р., тут нараховується 637 одиниць зберігання, у т.ч. 312 – основного фонду і 325 – допоміжного. У 2005 р. цьому музею також було присвоєне звання «народного».

Оглянувши музей Радика Руднева, туристи можуть пообідати, після чого рухатися у напрямку Спадщанського лісу. Тут вони відвідують музей партизанської слави, музей зброї та музей монументального мистецтва тоталітарної доби (рис. 3).

3-й маршрут – «Військово-історичний», є доволі складним, оскільки значною мірою, поєднує об'єкти з двох названих вище маршрутів. Разом з тим, частина елементів цього маршруту є новими, не задіяними у попередніх. Далі ми зупинимося детальніше лише на них. Починається маршрут від пам'ятника С. В. Рудневу, і йде у напрямку розташованого неподалік нового пам'ятника князю Ігору (рис. 4), що був відкритий 3 жовтня 2016 р. в День міста Путивля (автор – шосткинський скульптор Олександр Забелін).

Далі екскурсійний маршрут проходить вул. Першотравневою, до Путивльського краєзнавчого музею. Від нього лінія маршруту співпадає з наведеними вище маршрутами й веде до Городка, територія якого багата на цікаві військово-історичні знахідки. Серед останніх виділяється братська могила давньоруських воїнів (у центрі городища), загиблих під час оборони Путивля від монголо-татар у 1239 р., над якою височіє кам'яний хрест, встановлений у 2007 р. (рис. 5).

Рис. 3. Музейний маршрут територією Спадшанського лісу

Крім військово-археологічної спадщини, звідси відкривається мальовнича панорама на присеймські далі (висота Городка на урізі води у р. Сейм становить близько 90 м) – фотозона. Ліворуч, на вершині найближчого пагорба, видніються куполи Молченського монастиря-фортеці, а далі – потужний масив Коптевої гори, де ще в VIII столітті було укріплене поселення; праворуч від Городка височіє Нікольська гірка з пам'ятником С.А. Ковпаку (рис. 4).

Рис. 4. Екскурсійні об'єкти військово-історичного маршруту: пам'ятник князю Ігорю і княгині Ярославні (ліворуч), пам'ятник С.А. Ковпаку (праворуч)

Відвідування Нікольської гірки також передбачене лише цим маршрутом. Ця гірка (пагорб) отримала свою назву у середньовічні часи від назви церкви Миколи Можайського (у народі Ніколи Горного), яка стояла тут з XVI століття й була зруйнована наприкінці 20-х – на початку 30-х років XX століття. З Городка туди можна пройти по берегу Сейму або через центр – по вул. Іоана Путивльського (Кірова) і Двохрамній (Воровського).

Рис. 5. Братська могила давньоруських воїнів

Пам'ятник Герою СРСР С.А. Ковпаку було споруджено у 1971 році, коли відзначалося 30-річчя партизанського руху. Це – робота народного художника СРСР М. Г. Лисенка, скульптора В. В. Сухенка та архітекторів С. П. Тутученка, А. Ф. Ігнащенка. Скульптурне зображення партизанського генерала виготовлено з чавуну та сягає 4,5 метри заввишки. Встановлено скульптуру на металевій підставці, охопленій бетонним постаментом висотою сім метрів, у вигляді пірамідальної скелі. С. А. Ковпак зображений повернутим у бік річки Сейм, у довгій шубі, шапці, валянках, з люлькою в руці. Загальна висота монумента 11,5 м. На підході до пам'ятника встановлено меморіальні таблиці іншим керівникам партизанського руху на Сумщині.

4-й маршрут одноденної екскурсії – «Горюньський» проходить по території Новослобідського туристичного субкластера [2].

Туристи, що прибувають зі сторони Сум, спочатку можуть оглянути сільську церкву Різдва Богородиці, розташовану у центрі населеного пункту, після чого приділити увагу музею горюньської культури. Цей музей розміщується у південній частині села, якраз у напрямку руху до Софроніївського монастиря.

Рухаючись далі у напрямку Софроніївської пустині, туристи потрапляють до меморіального комплексу «Дзвін скорботи», що розташований майже на

виїзді із села. Наступний об'єкт – Софронієвська пустинь є доволі великим монастирем, відтак для його відвідування варто передбачити більше часу. Крім огляду споруд монастиря та внутрішнього убранства церков, туристи можуть побродити лабіринтом монастирських печер, а також матимуть насолоду скуштувати справжню монашу кухню (проста, але смачна їжа). У монастирі можна зупинитись і на ночівлю (вартість близько 30 грн. за ліжко-місце, станом на початок 2018 р.). Якщо дозволяє час і бажання, можна оглянути розташовану поруч з монастирем ботанічну пам'ятку природи «Новослобідські дуби». Від монастиря відкривається чудовий краєвид на долину р. Сейм та Монастирський ліс.

Крім монастиря, туристи можуть зупинитися на ночівлю чи перепочинок у місцевому закладі «Рибацький стан», де є можливість наловити риби й зварити юшку, посмажити шашлик, попаритися у бані. Також у с. Нова Слобода є й інші об'єкти туристської інфраструктури: відділення Укрпошти, заклади громадського харчування та магазини.

Список використаних джерел:

1. Корнус А. О. Нові елементи Путивльського туристичного кластера (Сумська область) // Рекреаційно-туристичний потенціал регіонів України: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : матеріали III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції, (м. Луцьк, 15–16 травня 2019 р.). Луцьк : Терен, 2019. С. 5–7.
2. Корнус А. О. Туристичний кластер Новослобідської громади Путивльського району: об'єкти, маршрути, їх використання / А. О. Корнус, О. О. Гаркавенко, Г. М. Горбовцов, О. В. Фурсеєв // Треті Сумські наукові географічні читання : збірник матеріалів Всеукраїнської наук. конф., (м. Суми, 12–14 жовтня 2018 р.) / СумДПУ імені А. С. Макаренка, Сумський відділ Українського географічного товариства ; [упорядник А. О. Корнус]. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. – С. 107–111.

ЗАКОНОМІРНОСТІ В СИСТЕМІ НОМІНАЦІЇ ТОПООБ'ЄКТІВ СУМСЬКОГО РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ОЙКОНІМІЇ)

Беценко Т. П.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Спостереження за топонімією окремого ареалу дають підстави стверджувати про дію незаперечних законів – правил у назовництві географічних об'єктів. Ці закономірності пов'язані з універсальністю топонімів – мовних знаків, здатних позначати і фіксувати позамовну інформацію. **Мета статті** – з'ясувати закономірності назовництва у системі топонімікону Сумщини.

Закон антропотопонімізації – використання антропонімів як бази для творення мікро- і макротопонімічних одиниць. Антропоцентричність завжди

